

Eandem orationem damnat Kemnitus objectione 16. ubi dicit, hic proponi Deo representationem sacerdotis pro sacrificio propitiatorio. Sed Kemnitus semper hæret in eodem luto : non enim representationem nostram, sed sacrificium corporis Domini, reipsa oblatum, Domino commendamus ; ut illud benignus accipiat, et nobis propitiabile esse concedat.

Sequitur Benedictio : « Benedicat vos etc. » quem usum esse antiquissimum patet, tum ex Lithurgiis Græcis, tum ex concilio Agathensi, can. 47. ubi populis imperatur, ut diebus Dominis Missæ celebrationi inter-

sint, neque inde ante Sacerdotis benedictionem recedant. De hac benedictione vide Micrologum, cap. 21. ubi probat non solis Episcopis, sed etiam Presbyteris Ecere post Missam populo benedicere; et ad epistolam Damasi de cor episcopi, et ad canonem 44. Concilii Agathensis, ubi id Presbyteris interdictum esse videtur, respondet ea decreta, aut intelligenda esse de benedictione Presbyteri, Episcopo presente, aut certe usu tandem abrogata fuisse. Atque hæc de sacrificio, pro instituta brevitate, sint dicta.

FINIS LIBORUM DE SACRAMENTO EUCHARISTIE

AD HONOREM DEI

UNDECIMA CONTROVERSIA GENERALIS

DE SACRAMENTO

PŒNITENTIÆ

QUATUOR LIBRIS COMPREHNSA

DE PŒNITENTIA

LIBER PRIMUS

QUI EST DE SACRAMENTO PŒNITENTIE.

De Sacramento Pœnitentiæ quatuor sunt controversiæ principales, quas, prout Dominus, pro cuius solius gloria scribimus, dederit, explicabimus. *Prima* est de genere, an videlicet Pœnitentiæ sit Sacramentum proprie dictum, et quæ sint eius partes. *Alterâ* de Contritione, quæ prima pars est materialis Pœnitentiæ. *Tertiâ* de Confessione, quæ est pars secunda. *Quarta* de Satisfactione, quæ est pars tertiâ.

Sed antequam ad ipsas controversias accedamus, operæ pretium esse duximus, tria quædam præmittere: Qui auctores de hoc argumento scripserint; quibus imposturis, et mendaciis veritatem involvere nitantur adversarii; et quid nomine Pœnitentiæ cum apud Latinos, tum apud Hebræos, et Græcos intelligatur.

Sexto, S. Joan. Chrysostomus scripsit homilias duodecim de Pœnitentiâ. Septimo, S. Augustinus scripsit homilias duas, quæ sunt 27. et 50. et in lib. I. homiliarum, quarum altera sub titulo libri de utilitate Pœnitentiæ; altera sub titulo libri de Pœnitentiæ medicina, in tomo 9. etiam habentur. Octavo, Theodoretus in Epitome divinorum decretorum, de Pœnitentiâ proprium tractatum fecit. Nono, Victor Cartennensis insigne volumen scripsit de Pœnitentiâ. Decimo, Hugo de S. Victore lib. II. de Sacramentis part. 14. Undecimo, Petrus Lombardus, et post eum Theologi Scholastici lib. IV. sentent. dist. 14. et Gratianus, ac post eum Jureconsulti 33. quæst. 3.

Proprie autem adversus Hæreticos recentiores hi Theologi scripserunt. Thomas Waldensis tom. 2. de Sacramentis cap. 135. et seq. Joannes Eckius in homiliis de Sacramentis, et in tribus libris de Pœnitentiâ. Joannes Rossensis in refutatione articulorum Lutheri. Albertus Pighius controversia nona.

CAPUT PRIMUM.

Qui scripserint de Pœnitentiâ tum Catholicis, tum Hæreticis.

Igitur ex Catholicis multi de Pœnitentiâ egregia volumina reliquerunt. Ac ut a veteribus incipiamus. Primus de Pœnitentiâ librum integrum scripsit Tertullianus, quem tamen inter Catholicos non numeramus. Deinde, S. Cyprianus de eodem argumento scripsit tum in sermon. 3. de lapsis, tum in lib. ad Novatianum. Tertio, scripsit Pacianus epistolâ tres contra Novatianos, et Parænesim ad Pœnitentiâ; quæ omnia nunc habentur in primo tomo Biblioth. sanctorum Patrum. Quarto, sanctus Ephrem scripsit librum de Pœnitentiâ, et alterum de vera Pœnitentiâ. Quinto, S. Ambrosius scripsit libros duos de Pœnitentiâ adversus Novatianos.

DE PŒNITENTIA

LIBER PRIMUS

QUI EST DE SACRAMENTO PŒNITENTIE.

De Sacramento Pœnitentiæ quatuor sunt controversiæ principales, quas, prout Dominus, pro cuius solius gloria scribimus, dederit, explicabimus. *Prima* est de genere, an videlicet Pœnitentiæ sit Sacramentum proprie dictum, et quæ sint eius partes. *Alterâ* de Contritione, quæ prima pars est materialis Pœnitentiæ. *Tertiâ* de Confessione, quæ est pars secunda. *Quarta* de Satisfactione, quæ est pars tertiâ.

Sed antequam ad ipsas controversias accedamus, operæ pretium esse duximus, tria quædam præmittere: Qui auctores de hoc argumento scripserint; quibus imposturis, et mendaciis veritatem involvere nitantur adversarii; et quid nomine Pœnitentiæ cum apud Latinos, tum apud Hebræos, et Græcos intelligatur.

Sexto, S. Joan. Chrysostomus scripsit homilias duodecim de Pœnitentiâ. Septimo, S. Augustinus scripsit homilias duas, quæ sunt 27. et 50. et in lib. I. homiliarum, quarum altera sub titulo libri de utilitate Pœnitentiæ; altera sub titulo libri de Pœnitentiæ medicina, in tomo 9. etiam habentur. Octavo, Theodoretus in Epitome divinorum decretorum, de Pœnitentiâ proprium tractatum fecit. Nono, Victor Cartennensis insigne volumen scripsit de Pœnitentiâ. Decimo, Hugo de S. Victore lib. II. de Sacramentis part. 14. Undecimo, Petrus Lombardus, et post eum Theologi Scholastici lib. IV. sentent. dist. 14. et Gratianus, ac post eum Jureconsulti 33. quæst. 3.

Proprie autem adversus Hæreticos recentiores hi Theologi scripserunt. Thomas Waldensis tom. 2. de Sacramentis cap. 135. et seq. Joannes Eckius in homiliis de Sacramentis, et in tribus libris de Pœnitentiâ. Joannes Rossensis in refutatione articulorum Lutheri. Albertus Pighius controversia nona.

BIBLIOTECA CENTRAL
UNIVERSITATIS
L. A. R. I. I.

Petrus a Soto de institutione sacerdotum. Ruardus Tapperus in explicatione articulo- rum Lovaniensium, Alphonsus a Castro in libris contra Hæreses, Dieghus Payva lib. viii. Orthodoxarum explicationum, Jacobus Lato- mus in defensione articuli tertii Lovanien- sium, et in lib. de Confessione secreta ; et in altero contra Ocolampadium, Joannes Anto- nius Delfinus lib. ii. de Ecclesia, Marianus Victorius historiam scripsit de Sacramento Confessionis, Hosius Cardinalis in Confessio- ne Polonica cap. 44. et sequentibus, Wilhel- mus Lindanus lib. iv. Panoplie cap. 37. et sequentibus, Peresius Ajala in libro de tradi- tionibus part. 3. Andreas Vega lib. xiiii. in Concilium Tridentinum, Joannes Cochleus in discussione articulo- rum 11. et 13. Augustanæ Confessionis, Joannes Daventria in re- futatione eorundem articulo- rum, Joannes Hoffmeisterus in judicio de iisdem articulis, Alphonsus Virvesius Philippica 9. 10. et 11. Joannes Medina tractatu de Pœnitentia, Con- fessione et Satisfactione, Melchior Canus in relectione de Pœnitentia, Chrysostomus Jave- llus lib. de Philosophia Christiana part. 5. tract. 5. Tilmannus in lib. de Sacramentis cap. 4.

Jam vero ex hæreticis nostri temporis, scripsit primus Martinus Lutherus de Pœnitentia in lib. de captivitate, Babylon. cap. de Sacramento Pœnitentiae ; in assertionibus articulo- rum suorum ; in disputationibus contra Antinomos, Philippus Melanchthon in Confessione Augustana, et ejus Apologia art. 11. et 12. in locis communibus, titulo de Pœnitentia, Contritione, Confessione et Satis- factione : et in disputatione quadam de Pœnitentia, Joannes Ocolampadius in lib. de Confessione, Joannes Brentius in Confessione Wirtembergensi, et in ejus Apologia, et in homiliis de Pœnitentia, Joannes Calvinus lib. iii. Institut. cap. 4. et lib. iv. cap. 19. Joannes Wigandus in lib. qui inscribitur Methodus doctrinae Ecclesiae Magdeburgensis cap. 18. Petrus Palladius in Admonitione de Pœnitentia et Justificatione, David Chy- traeus in sua Catechesi, loco 8, Martinus Kemnitius in secunda parte Examina Tri- dentini Concilii ad 14. sess. Theodorus Beza in sua Confessione fidei cap. 7.

CAPUT II.

*Deteguntur imposturae, et mendacia quadam
crassiora Lutheri.*

Nunc ut ad mendacia veniamus : Luthe- rus in libello quem inscripsit : Adversus exe- crabilem Antichristi bullam, de 6. articu- lis disputans, sic ait : « Lege libros illorum So- phistarum de Pœnitentia, et videbis eos nec promissionis, nec fidei ullam mentionem facere. Has enim partes Pœnitentiae vivas omittunt, et solis mortuis contritionibus ho- mines exagitant. » Hæc ibi. Idem repetit his verbis, in lib. de captivitate, Babylon. cap. de pœnitentia : « Non hoc contenta Babylona nostra, fidem quoque adeo extinxit, ut impu- denti fronte eam negaret necessariam esse in Sacramento isto, imò Antichristica impietate definiret hæresim esse, si fidem necessa- riam quis esse assereret. »

Hæc impudentissima calumnia non solum refutatur omnibus Catholicorum libris, qui primo loco fidem exigunt in justificatione adulterorum : sed etiam ex ipsomet Luthe- ro secum in eadem pagina intra septem lines apertissime pugnant. Sic enim ait in libro supra citato adversus execrabilem Antichri- sti bullam, et in eadem ipsa pagina : « Hoc ea doctrina egi : pœnitentiam nullius esse momenti, nisi in fide, et charitate fieret ; quod ipsimet docent quoque, nisi quod nec quid fides, nec quid charitas sit, aut sciunt, aut docent. » Hæc ibi.

Secundum, idem Lutherus in eodem lib. de captivitate, Babylonica cap. de Pœnitentia : « Principio, inquit, Contritionem sic docue- runt, ut eam fide promissionis priorem face- rent, et longe vilio- rem, ut quæ non esset fidei opus, sed meritum ; imò non memo- rantur eam. » Et infra : « His audaciores, et pejores finxerunt quandam attritionem, quæ virtute Clavium, quam ignorant, fieret Con- tritio : eam donant impiis, et incredulis, ut sic universa Contritio aboleretur. O iram Dei insustentabilem. Hæcine in Ecclesia Christi doceri ? » Hæc ille.

At hæc omnia imposturae, et calumniae sunt. Nemo enim Catholicorum Contritionem priorem esse fide, neque ipsam etiam attri- tionem nisi fide præcedente illo modo haberi posse docuit : fidem autem ita certi sumus

donum esse Dei, ut neque Contritione, quæ ex fide nascitur, neque ullo alio opere, tam quam ex merito acquiri posse constanter doceamus. Neque Lutherus ullam notare potuit auctorem ex nostris, id est Catholicum, qui ea scriperit, adversus quæ ipse adeo tragi- ce vociferatur. Sed video unde occasionem acceperit calumniandi : fidem enim novus iste apostolus longe aliter definit, quam in epist. ad Hebraeos B. Paulus definiit, et quam acceperit, hactenus Catholica Christi Ecclesia. Quia igitur inanem illam persuasio- nem, qua Lutherani jubent unumquemque firmissime credere sibi a Deo remissa esse peccata, nos Catholicis non agnoscimus, ac ne fidei quidem Catholicae nomine dignamur ; Lutherus ut simplicibus imponat, nos fidem simpliciter a Contritione separare, atque adeo de medio tollere calumniatur. At nos non fidem Christi, sed hæresim Lutheri mi- nime necessariam ad Contritionem esse contēdimus.

Tertio, idem Lutherus in 4. disput. adver- sus Antinomos propos. 3. docet, apud Catho- licos pœnitentem oportere esse incertum de remissione peccatorum. Et in eadem dispu- tatione, proposit. 9. affirmat Papistas cogere homines ut diffidant an Christus pro illorum peccatis sit mortuus. Et in serm. de Eucha- ristia, quem habuit anno 26. dicit, summe erratum esse ; quod nemo hactenus ratio- nem Absolutionis habuerit, quod videlicet non certo crediderint se absolutos.

Ubi est aliquid breviter observandum, ut fundamentum harum calumniarum facilius delegatur. Cum tria concurrant ad remissionem peccatorum Christi meritum, virtus Sacramenti, et propria dispositio per ipsam pœnitentiam, quæ sine actu fidei, aliarumque virtutum haberi non potest : Catholici homines adeo non dubitant de Christi merito, et Sacramenti virtute, ut hæreticos censeant qui Christum non pro omnibus mortuum, aut ejus mortem non ad omnia omnium hominum peccata delenda sufficere, aut Sa- cramenti virtutem inefficacem ; incertamve esse disputare ausi fuerint. De propria dispo- sitione, an ea sit qualis requiritur, non immerito ambigi posse docent. Quod quidem ipsi etiam Lutherani fateri coguntur : nam fidem, et pœnitentiam requiri non negant : posse autem falli hominem in sua fide ac pœnitentia discernenda, concedunt. Sic enim Lutherus loquitur in serm. de Baptismo habito anno 1535 : « Ut Baptismus certus sit in

nobis, ideo non fundat eum Deus supra fidem nostram, cum illa possit incerta, et falsa esse, sed supra verbum et institutionem suam. » Et Joannes Calvinus lib. iii. Instit. cap. 2. §. 10. de iis loquens, qui fidem se habere existimant, cum tamen non habeant : « Tot vanitatis, inquit, recessus habet, tot mendacii latebris scalet cor humanum, tam fraudulenta hypocrisis obtectum est, ut seipsum sæpe fallat. At vero qui talibus fidei sim- mlacris gloriantur, intelligant diabolus ni- hilo se in hac parte præcellere. » Hæc ille.

Lutherus igitur, ut etiam Lutherani pas- sim, cum intelligant Catholicos de consecutione remissionis peccatorum interdum non sine causa dubitare ob indispositionem propriam ; mira fraude, quod est unius causæ, ad aliam transferunt, et impudenter nobis affingunt, quod de mortis Christi pretio, aut de Sacramenti virtute, et efficacia dubitemus. Accedit, quod Catholici non debent oportere pœnitentes (ut Lutherus mentitur) esse incertos de remissione peccatorum, quin potius hortantur, ut ita vivant, et ea diligentia, eoque studio Sacramentum percipiant, ut certo confidere possint sibi remissa esse peccata, et testimonio pacatæ conscientie jucundissime fruuantur.

Sed duo sunt quæ Catholici docent, et in quibus ab adversariis dissidemus. Alterum, certitudinem quam de remissione peccato- rum habere possumus, et plurimi fidelium post Sacramenta percepta habent, non esse certitudinem fidei Catholicae, sed morale et humanam, nec tam fidei, quam fiduciae. Alterum, eos, qui hac certitudine carent, et ob quam infirmitatem metuunt ne forte Sa- cramentum fructum non perciperint, non esse propterea inter infideles et impios numerandos ; neque ideo inutiliter Sacramenta percipere, quia timent ne forte inutiliter Sa- cramenta percipiant.

Adversarii vero non minus certo credere jubent eos, quibus Sacramenta ministrant, sibi remissa esse peccata, quam Christum Deum esse, et eadem de causa qui de sua justificatione dubitant, impios et infideles judi- cant : in quo apertissime falluntur. Nam etiamsi ex verbo Dei certi simus, omnibus illis remitti peccata, qui ut oportet ad Pœnitentiam Sacramentum accedunt, dicente Do- mino : *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joan. xx. 23. Hunc tamen aut illum hominem, ut oportet, ad Sacramentum accedere, ex verbo Dei colligi non potest, sed

ex humanis tantum conjecturis, ac signis, proinde ad fidem Catholicam et divinam, quæ verbo Dei nititur, id pertinere nullo modo potest.

Quarto, idem Lutherus in lib. de Missa privata edito anno 34. scribit plerosque Catholicorum horribili, et satanicæ impudentia jam rursus docere, Christum tantum satisfecisse pro peccato originali: pro actualibus autem nos ipsos satisfacere oportere, et ita ex Christianis nos jam fieri Turcas et Ethnicos, consputato Christo. Idem in præfatione commentariorum in epist. ad Galat. anno 35. longius progreditur: dicit enim a Catholicis minoris Christum estimari, quam a Judeis; cum Judei Christum habeant pro latrone merito in cruce suspensio: Catholici autem (ut ipse mentitur) Christum habeant pro fabula, et lanquam aliquod fictum numen apud Gentiles.

Mendacium hoc tam est crassum, et manifestum, ut nulla refutatione indigeat. Catholici enim Satisfactionem non ad ipsa peccata actualia delenda referunt, nisi forte per modum dispositionis; sed ad penas temporales, quas divina sapientia remanere voluit remissa culpa: porro culpas ipsas actuales Catholici omnes per Sacramentum Penitentiae, quod vim habet ex Christisanguine, purgari affirmant. Id quod neque Lutherus ipse ignorare potuit: nam in disputatione Philippi de partibus Penitentiae, cui Lutherus epistolam laudatoriam præfixit, ita habet propositio 10: « Recte fatentur adversarii quod satisfactiones non mereantur remissionem culpæ », et idem repetit, Philippus in Apologia Confessionis Augustanae in art. de Confessione, et satisfactione. Adde, quod non solum Catholici docent Christum satisfecisse pro culpis omnibus, sed etiam pro omnibus pœnis: cæterum Christi satisfactionem non eodem modo nobis applicari pro culpa originali, et pro actuali; neque eodem modo pro pœna æterna, et pro temporalis, ut infra suo loco explicabimus.

Quinto, idem Lutherus in comment. epist. ad Galat. in illa verba II. cap.: *Si enim quæ destructi, iterum hæc ædificæ, etc.* scribit Catholicos in Confessionis Sacramento nullam mentionem facere meriti Christi, sed inculcare tantum humanas satisfactiones: id quod probat ex forma Absolutionis, qua utuntur religiosiores Papistæ.

Sed hoc mendacium non opinor Luthe-

rum vigilando, sed dormiendo scripsisse: nam in ipsa forma Absolutionis, quam eo loco ponit, et quam etiam ex Luthero Tilmannus Heshusius recitat in libro de sexcentis erroribus Pontificiorum, loco 9, num. 57, prima verba sunt hæc: « Meritum passionis Christi, et meritum Beatæ Mariæ Virginis, et omnium Sanctorum, etc. »

Sexto, idem Lutherus in captivitat. Babyl. cap. de Sacramento Penitentiae, in ipso principio sic ait: « Primum hujus Sacramenti, et capitale malum est, quod Sacramentum ipsum in totum aboleverunt, ne vestigio quidem ejus relicto. »

At si ita esset, ut Lutherus hoc loco dicit, certe non estimarent Catholici ex Lutheri sententia, septem esse Sacramenta: non enim septem esse possunt si unum dematur. Idem autem Lutherus in ipso principio ejusdem libri de captivitat. Babyl. cum dicit, neganda sibi esse septem Sacramenta, et tantum tria pro tempore ponenda, satis aperte significat apud Catholicos septem Sacramenta communiter numerari.

Septimo, idem Lutherus in lib. adversus Papatum Romæ fundatum, quem edidit anno 45. uno anno videlicet antequam de hæc vita migraret, ita impudenter mentitur, et obscœne, ac petulanter loquitur, ut mirum sit ab ipsis suis hominibus non pro secura potius, quam pro Evangelista habitum. Audacter scribit Papam dicere: « Nemo extra me, meas Claves, et Missas, potest opem ferre: Christus et fides hic nihil possunt conferre. » Item: « Christus est ebrius, stolidus, fatuus, et oblitus quantam potestatem ligandi cum Clavis mihi tradiderit. » Item: « Qui non adorat ventris mei crepitus, peccatum mortale committit, et dignus est inferno. » Ipse serio affirmat, Papam et omnes qui illi adherent, quos rudes, et stupidos, ac scleratos asinos vocat, nihil omnino scire in sacris litteris, nihil nosse de Deo, de Christo, de Baptismo, de Eucharistia, de Clavis, de bonis operibus: et extra dubitationem esse dicent, nullum Catholicorum scire unum ex decem Præceptis, vel unam petitionem orationis Dominicæ, vel aliquem articulum Symboli: imo neque ordinem Decalogi posse recensere, quæ apud suos Lutheranos etiam pueris quinque annorum notissima sunt.

Hæc si refellere velim, injuriam faciam vel ipsis Lutheranis, quasi eos tam hebetes,

et tardos esse ceceam, ut hæc tam splendida mendacia sibi persuaderi passi fuerint.

Octavo, idem Lutherus in articulis Smalchaldicis, quos anno 1537. colligit, et in conventu suorum promulgavit, in 3. par. titulo de falsa Penitentia Papistarum, præter alia multa mendacia, quibus titulus ille secat, Catholicis imponit, quod doceant eos qui recte Penitentiam agunt, mereri remissionem peccatorum. Item addit, apud Catholicos nullam fieri Christi, aut fidei mentionem, sed sperare unumquemque se propriis operibus abolere omnia peccata coram Deo: item Contritionem Catholicorum, esse fictam et simulatam cogitationem peccatorum ex propriis viribus profectam sine fide, et sine cognitione Christi.

Hæc et similia, quæ eo loco sæpius repetuntur, et inculcantur, tantum abest ut pro nostris agnoscamus, ut ea in Pelagianis hæreticis prorsus damnemus. Sed ut sæpe dixi, facile est sine teste quilibet asserere, et proclive, ac familiare hæreticis mentiri.

CAPUT III.

Calumniæ et mendaciæ Melancthonis.

Philippus Melancthon Confessionis, et Apologiæ auctor, et Confessionistarum quasi proprius parens, ut locum hunc de Penitentia præter cæteros diligenter muniret, variis imposturis, et calumniis fucandum censuit: ac primum in ipsa Confessione Augustana art. 12. mentitur, Catholicos non docere remissionem peccatorum per fidem contingere, sed per nostram delictionem, et opera; et satisfactiones esse necessarias ad redimendas pœnas æternas.

Sed opera pretium erit audire, quam varie hoc mendacium in variis editionibus expresserint. Nam in ipsa Confessione quam anno 1530. Imperatori Carolo exhibuerunt, ita legitur: « Rejiçuntur et isti, qui non docent remissionem peccatorum per fidem contingere, sed jubent nos mereri gratiam per satisfactiones nostras. » In editione autem Wirtembergensi anno 1531. ita mutarunt: « Rejiçuntur et isti, qui non docent remissionem peccatorum per fidem contingere, sed docent remissionem peccatorum contingere propter nostram dilectionem, et opera. Reji-

çiuntur et isti, qui Canonicas satisfactiones docent necessarias esse ad redimendas pœnas æternas aut pœnas Purgatorii. » In editione anni 1540. ita posuerunt: « Damnati et illos, qui non docent remissionem peccatorum per fidem gratis propter Christum contingere: sed contendunt remissionem peccatorum contingere propter dignitatem. Contritionis, Dilectionis, aut aliorum operum; et jubent dubitare conscientias in Penitentia, an consequantur remissionem peccatorum, et affirmant hanc dubitationem non esse peccatum, etc. » Eadem Confessio in articulo de Confessione, quæ est inter eos de abusibus, in editione anni 31: « Antea, inquit, immodice extollebantur satisfactiones; fidei vero, et meriti Christi, ac justitiæ fidei nulla fiebat mentio. » Et in editione anni 40: « Nusquam, inquit, Confessio quidquam certi, docent quomodo contingat remissio peccatorum: de fide prorsus est altissimum silentium, imo jubent perpetuo dubitare de remissione peccatorum. » Et infra: « Docti, inter Catholicos scilicet, fingunt per satisfactiones compensari æternam mortem: indocti putabant his operibus emi remissionem culpæ. »

Jam vero idem Philippus in Apologia ad art. 12. tot frandes, et imposturas congestit, ut difficile sit vel numerum inire: quarum tamen partem aliquam refutavimus in eo libello, quem inserimus Judicium de libro Concordiæ Lutheranorum. Sed unum est mendacium tum in Confess. in art. de Confessione, editionis anni 1540. tum in Apologia ad articulum de Penitentia, quod nullo modo præterire possum. Gloriatu Philippus maximam huic loco a suis esse lucem allatam. In Confessione sic loquitur: « Fuit obruta ingenti acervo inutilium ac malarum opinionum simplex doctrina de Penitentia. » Et paulo post: « Ideo huic articulo maxime studuerunt nostri lumen afferre, quem quidem ita patefecerunt, atque illustraverunt, ut etiam adversarii saniores fateantur hæc in re bene meritos esse de Ecclesia. » In Apologia vero hæc addit: « Omnes, inquit, boni viri omnium ordinum, ac Theologiæ ordinis etiam, haud dubie fatentur, ante Lutheri scripta confusissimum fuisse doctrinam Penitentiae. Extant libri Sententiarum, ubi sunt infinite questiones, quas nulli Theologi unquam satis explicare potuerunt: populus neque rei summam complecti potuit, nec videre quæ precipue requirerentur in

Pœnitentiâ, ubi quærenda esset pax conscientiæ. Prodeat nobis aliquid ex adversariis, qui dicat quando fiat remissio peccatorum: Bone Deus, quantæ tenebræ sunt. Dubitant utrum in Attritione, vel in Contritione fiat remissio peccatorum. » Et infra: « Nos igitur, ut explicaremus piâ conscientias ex his labyrinthis sophistarum, constituimus duas partes Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, et Fidem etc. »

At nos contra verissime dicere possumus, ante Lutheri defectionem, et scripta illa contentiosa, planissimam fuisse doctrinam de Pœnitentiâ, si ea spectentur, quæ ad hoc Sacramentum cum fructu suscipiendum et ministrandum pertinent, quæ sola a populo, et sacerdotibus communiter sciri necesse est. Sciebant enim, et fatebantur omnes, Pœnitentiâ Sacramentum esse; neque de ea re ulla controversia erat. Sciebant quo tempore necesse esset Pœnitentiâ agere, atque ad hoc Sacramentum accedere. Sciebant quid esset agendum, ut Sacramentum hoc utiliter perciperetur, nimirum dolendum esse de peccato præterito, et propositum concipiendum vitæ melioris; confitenda sacerdoti omnia peccata mortalia, quæ ad mentem post examen venirent: multam denique subeundam, quam sacerdos imposuisset. Sciebant per Absolutionem remitti peccata, Deo nimirum Christi merita per sacerdotum ministerium applicante: idque gratis, non ob meritam vel dignitatem Contritionis, necdum Attritionis, ut mendacissime Adversarii nobis imponunt. Sciebant denique a quo Pœnitentiæ Sacramentum petere deberent, a proprio videlicet animarum suarum Pastore, vel certe ab eo, qui a communi Pastore totius Ecclesiæ ad id munus facultatem haberet. Hæc omnia, et nota erant omnibus, et extra controversiam posita, et ad populi instructionem in Catechismis, aliisque communibus libris passim inveniebantur.

Quod si præterea quædam subtilius, a Theologis disputabantur in scholis de Pœnitentiæ Sacramento, ea nihil populi fidem impediabant, quemadmodum nec disputationes de Trinitate, de Incarnatione, de peccato originis, aliisque fidei nostræ mysteriis impedimento sunt plebi, quo minus simplicem Symboli fidem ex concionibus, et Catechismis haurire possint.

At post Lutheri scripta et concertationes, ita confusa et obscurata sunt omnia, ut nihil certi jam habeant Lutheranæ de præcipuis

capitibus doctrinæ de Pœnitentiâ, ut mirum non sit, disputationes subtiliores scholasticorum apud eos cessasse, cum in primis elementis, et his, quæ ab ipso etiam populo cognosci debent, nondum convenire potuerint. Contendunt enim adhuc, sine ullum Pœnitentiæ Sacramentum; an sit retinenda privata Confessio; quæ peccata sint confitenda necessario; quo tempore sit facienda Confessio; cui sit facienda; et num etiam fœminæ, ac pueri possint absolvere; Fidesne Contritionem, an Contritio Fidem præcedere debeat. Nam Lutherus in captivitate Babylon. cap. de Pœnitentiâ, tragice vociferatur in eos, qui Contritionem Fide priorem faciunt, quique eam impiis, et infidelibus tribuunt: « O iram, inquit, Dei insustentabilem. Hæcine in Ecclesia Christi doceri? » Et tamen Confessio Augustana artic. 12. qui est de Pœnitentiâ, et in art. de Confessione, et Apologia ad artic. 12. disertis verbis docent, Contritionem præcedere, Fidem autem subsequi; ex quo sequitur, ut Contritio nunquam nisi in impiis, et infidelibus reperitur. Ita in re primaria pugnat Confessio, quæ est Lutheranis loco novi cujusdam Evangelii, cum ipso Luthero, qui est isdem loco novi cujusdam Evangeliste. Sed his omissis, pergamus ad cætera.

Idem Philippus in disputatione de Pœnitentiâ, proposit. 7. sic ait: « Stulte, et impie docuerunt Scholastici, peccata remitti per Contritionem sine fide. » Et proposit. 11: « Tota, inquit, doctrina de Pœnitentiâ apud scholasticos, plena est errorum, et impietatis, quia omittunt caput negotii, videlicet fidem, quia non docent hominem fide accipere remissionem peccatorum. » Idem in alia disputat. cont. art. Lovanienses proposit. 9: « Detrahunt, inquit, gloriæ Christi, quando dicunt remitti peccata propter nostra merita, non propter Christum. » Et proposit. seq.: « Hunc tetrum errorem, quo deletur præcipuus articulus fidei: Credo remissionem peccatorum, impie defendunt Lovanienses in suo decreto. » Idem in locis communibus ultimo editis. tit. de Confess.: « Monachi, inquit, finxerunt enumerationem peccatorum in Confessione esse cultum, et meritivum remissionis. »

Hæc omnia mendacia sunt, neque alio testimonio probari possunt, nisi quia Luthero libuit ea confingere; quod enim ille dixit, pro vero habendum, et sæpius repetendum est, licet alioqui falsissimum sit.

CAPUT IV.

Calumniæ, et mendaciæ Tilmanni Heshusii.

Denique in locis communibus editis anno 1522. cum primitias spiritus Lutherici se habere gloriaretur Philippus, mendacis et imposturis contemptum addebat antiquissimi et celeberrimi Concilii œcumenici Nicæni: sic enim scripsit in eo lib. tit. de humanis legibus: « In Synodo Nicæna constituta sunt quedam Pœnitentiæ formæ: non pronuntio quo spiritu decreverint Patres; at video bonam Evangelii partem, imo vim germanam Evangelii obscuratam esse ea traditione; nam inde primum natae sunt satisfactiones. » Et infra: « Porro nostrorum temporum theologastri secuti prisam traditionem Synodi Nicænae, fecerunt ex satisfactionibus partem Pœnitentiæ; quo errore plane non est alius nocentior. » Hæc ille.

In quibus verbis tria mihi animadvertenda esse videntur. Primo, incredibilis audacia hujus hominis, qui cum eo tempore juvenis esset, et sacras litteras vix attigisset, in scholis grammaticorum tantum versari solitus; tamen jam spiritu hæretico ebrius, pronuntiat ausus sit, a Nicæna generali Synodo omnium antiquissima, et sanctissima, vim germanam Evangelii esse obscuratam.

Secundo, inscitia intolerabilis in eo, qui se censorem Nicænae Synodi profitebatur: neque enim verum est, ex Concilio Nicæno primum natas esse satisfactiones, cum Concilio Neocesariense, et Ancyranum, quæ sunt Nicæno vetustiora, plena sint Canonibus pœnitentialibus: et S. Cypriani sermo de lapsis, ac Tertulliani liber de Pœnitentiâ (ut alios nunc omittam) nihil fere aliud sonent nisi satisfactiones. Floruisse autem S. Cyprianum annis circiter octoginta, et Tertullianum annis plus centum ante Synodum Nicænam, nemo inficiari potest.

Tertio, admirabilis inconstantia. Nam cum doctrinam nostram de Pœnitentiâ, quam oppugnant, passim novam esse clamitent, et Papistarum commenta appellare soleant, hic Philippus affirmare non dubitavit, theologastros nostri temporis in eo quod Satisfactionem partem Pœnitentiæ fecerunt, secutos esse Patres Synodi Nicænae. Quod si ita est, antiquissimam fateri oportet Catholicorum doctrinam: novam autem, quæ illi repugnat, Lutheranorum.

Tilmannus Heshusius, qui se Episcopum Sambiensem scribit, cum animadverteret multis jam annis Catholicos protestari, mendacia plurima a Luthero, Philippo, cæterisque sectariis esse conficta, ut doctrinam Catholicam, quam solidis rationibus confutare non poterant, imposturis saltem odiosam facerent, consilium cepit indicandi auctores eorum omnium errorum, qui nobis a Lutheranis objiciuntur, ut auctoribus nostrorum sententiarum conspectis atque agnitis, desineremus aliquando Lutheranos tot mendaciorum, et calumniarum reos facere. Itaque librum scripsit de sexcentis erroribus, quos Romana Ecclesia contra Dei verbum furenter defendit: de quo libro in aliis locis non pauca diximus.

Nunc inspicemus solum locum novum, qui est de Pœnitentiâ. In eo loco errores tres, et octoginta numeravit Heshusius, quos de Pœnitentiâ a Catholicis affirmari contendit.

Sed in his non inveniuntur, qui a Luthero, et Philippo passim nobis objiciebantur, ut quod fidem excludamus a Sacramento Pœnitentiæ, quod gratiam propriis meritis acquiramus, et alia id genus: non igitur indicavit auctores eorum errorum, quos nobis falso, et per summam impudentiam imponi contendimus. Deinde in erroribus quos Tilmannus enumerat, multi sunt nobis communes cum Lutheranis: qui certe aut errores non erunt, aut Lutheranis cum Papis erant, vel etiam Papis dicit poterunt: multi sunt item ad verbum deprompti ex libris veterum, ac sanctissimorum Patrum, qui ante mille annos floruerunt, qui debent similiter aut expungi ex catalogo illorum errorum, aut certe efficere, veteres illos sanctissimosque Patres fuisse Papis, et proinde Papistarum Ecclesiam, antiquam illam, et veram esse Ecclesiam, quæ ante annos mille florebat.

Sunt etiam non pauci, qui sententias adeo veras comprehendunt, ut necesse omnino fuerit, vel Heshusium non intellexisse Catholicorum sententiam, aut studiose in-

pire, ne dicam insanire voluisse. Sunt denique plurimi, qui manifestas calumnias, et mendacia continent. His autem omnibus de numero illo detractis, ad exiguum sane reducitur cumulum ille ingens acervus errorum.

Exempla primi generis hæc esse possunt. Octavus error apud Heshusium est, quod in Concilio Tridentino, sess. 14, cap. 4, Catholici asserant, Pœnitentiam ante Christi adventum Sacramentum non fuisse, neque etiam post illius adventum cuiquam esse ante Baptismum. In hæc certe sententia nobiscum Lutherani conveniunt omnes: neque enim Lutherus, aut ullus unquam Lutheranus docuit Pœnitentiam Sacramentum esse, cum agitur ante Baptismum, aut in veteri Testamento ullum fuisse Sacramentum proprie dictum Pœnitentiæ.

Error 54, ab Heshusio notatur, quod idem Concilium Tridentinum, sess. 14, cap. 6, doceat, etiam eos sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per Spiritus sancti virtutem, in ordinatione collatam, tanquam Christi ministros functionem remittendi peccata exercere. Hæc sententia ita est communis Catholicis cum Lutheranis, ut in ipsa Confessione Augustana art. 8, damnentur Donatistæ et similes, qui negabant ministerium malorum in Sacramentis esse utile, atque efficax: et ibidem aperte asseratur, Sacramenta propter Ordinationem, et mandatum, Christi efficacia esse, etiamsi per malos exhibeantur. Vel igitur Heshusius errorem illum expugnat, vel se ut Donatistam ab ipsa Augustana Confessione damnatum esse fateatur.

Error 74, ponitur ab Heshusio, quod pro peccato originali non debeat fieri satisfactio: ejus erroris auctorem citat S. Thomam 4. dist. 16. quæst. 1. art. 2. At quis unquam Lutheranus non idem sensit? qui Satisfactionem universe de medio tollunt: an credibile est eos admissuros Satisfactionem ad expiandum originale peccatum?

Jam secundi generis hæc erunt exempla. Præter error esse dicitur, quod Pœnitentia sit præterita peccata plangere, et plangenda non admittere. Quæ verba apud S. Gregorium leguntur hom. 34. in Evangelia, et citantur similia nomine S. Ambrosii a Gratiano can. Ecce nunc, de Pœnitentia dist. 1, quare si iste error Papistarum est, ut Heshusius dicit, Gregorius et Ambrosius Papistæ, atque adeo Lutheranos aversarii erunt.

Tertius error apud Heshusium hic est: « Secunda post naufragium tabula est, culpam simpliciter confiteri. » At hæc ipsa verba S. Hieronymi sunt in epist. ad Pamachium et Oceanum, de erroribus Origenis, et similem sententiam idem auctor habet in epistola ad Demetriadem, et in altera ad Sabianum et in cap. 3. Isai. Vides igitur lector, quam antiquum ac nobilem Papistam nobis concedat Heshusius, quem sextentis Lutheris optimo jure anteferre possimus.

Error 15, est, quod Pœnitentiam esse dicamus Baptismum laboriosum, quodque in Tridentino Concilio sess. 14, cap. 2, asserant Patres, ad vite novitatem per Sacramentum Pœnitentiæ non sine magnis fletibus, et laboribus perveniri. Atqui hæc sententia non unius, aut alterius, sed omnium pene veterum scriptorum est, ut non possit hic error Papistarum dici, nisi omnes illi sanctissimi, atque antiquissimi Patres Papistæ concedantur fuisse.

Nam qui ita comparant Pœnitentiam cum Baptismo ut tabulam naufragii cum navigio integro, satis aperte indicant, Pœnitentiam Baptismum esse laboriosum. Sed præter Hieronymum in eandem sententiam scribunt S. Cyprianus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Pacianus, Ambrosius, Theodoretus, Damascenus, et alii, quorum testimonia cap. 12. infra citantur.

Error 28, est, dolorem ex Contritione susceptum adeo vehementem, acrem, et infensum esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelorum magnitudine æquari, conferrique possit. Hanc vero sententiam non solum Catechismus Romanus, quem Heshusius citat, sed etiam sanctissimus et doctissimus Martyr Cyprianus habet: sic enim scribit in serm. de lapsis extremo: « Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus: alto vulnere diligens, et longa medicina non desit: Pœnitentia crimine minor non sit ».

Error 40, est, quod confessio a morte liberet, Paradisum aperiat, et spem salutis tribuat: ejus erroris auctorem facit Heshusius Petrum Lombardum lib. iv. Sentent. distinct. 17. At verba, quæ Lombardus loquitur, non ipse sibi fluxit, sed ex Ambrosio citavit in sermone quodam de Quadragesima. Atque hæc de secundo genere.

Tertii generis exempla hæc esse poterunt. Quintum errorem esse dicit, quod Pœnitentiam

faciam Sacramentum consistat essentialiter in actu ejus qui sanctificatur: quam sententiam Catholici sic intelligunt, ut velint Contritionem, Confessionem, et Satisfactionem, quas partes materiales Sacramenti hujus appellant, in actione pœnitentis consistere. Quod quidem verum esse, nemo sobrius negabit: ejus enim actio esse potest, dolere, confiteri, satisfacere, nisi ejus qui dolet, confitetur, satisfacit? Sextum errorem esse dicit, quod Pœnitentia secundum habitum debeat esse perpetua, secundum actum non item. Hanc vero sententiam quis neget, si eam intelligat? nec enim Pœnitentiam actu agere dum dormimus possumus (ut varia negotia, quæ Pœnitentiæ actionem impediunt, nunc omittam), proinde perpetuo illam agere minime possumus: habitu autem promptos, ac paratos ad Pœnitentiam agenda, si res postulet, esse nos debere, ac posse, quis unquam inficiatus est?

Error 13, esse dicit, quod fides non sit pars pœnitentiæ, sed eam antecedit. Et hæc sententiam, si per fidem intelligatur id quod Catholici intelligunt, firmus videlicet assensus ad ea omnia, quæ Deus verbo suo revelare dignatus est: nec Lutherani, nec ulli omnino homines negare poterunt. Nisi enim quis Deum, peccatum, judicium, et alia id genus esse certo credat, fieri non potest, ut ad Pœnitentiam adducatur: quare nisi fides præcedat, Pœnitentia nunquam subsequetur.

Error 14, numerat, quod duplex sit dolor in Contritione, unus rationalis, alter sensibilis, quodque prior necessario ad Contritionem requiratur, posterior non item. Et hic quæ dubitatio fingi potest? Negabit Tibannus hominem, et mente, et carne dolorem posse concipere? at si id neget, angelum, vel belluam, non hominem dabit. Negabit dolorem illum qui mente concipitur, sine dolore sensibili, atque externo esse posse? At quam sæpe experimur ipsi in nobis, cum rem aliquam gravissime animo aversemur, ejusque nos valde pœniteat; tamen lacrymam unam nos ipsos a nobis impetrare non posse? quis vero Christianus ambigat ad peccati detestationem, cor contritum et spiritum contribulatum, etiam sine corporalibus lacrymis posse sufficere?

Error 25, facit, quod perfectam Contritionem esse oportere dicamus, et tantum dolorem ex peccatis concipiendum, ut major nequeat cogitari: ejus erroris auctorem

faciam Catechismus Romanus. Sed fallitur Heshusius: non enim sententiæ illius Catechismus Romanus, sed Spiritus sanctus est auctor, qui cum et Mosis, et Christi ipsius ore tam sæpe testatus sit, Deum tota mente, toto corde, atque omnibus viribus, id est, summo, et sincerissimo amore diligendum esse, ut nihil ei vel anteponeamus, vel adæquemus: certe simul etiam nos admonuisse censendus est, ut de peccatis in Deum admissis, toto corde, tota mente: atque omnibus viribus doleamus: neque ob ullius homini creati jacturam majori, aut æquali dolore afficiamur (amor enim doloris mensura est) nisi forte Heshusio videatur majorem esse dolorem ex pecunie amissione, quam ex Dei offensione concipiendum. Sed venio ad exempla ultimi generis, id est, ad calumnias, et mendacia.

In errore 12, notat ex Catechismo Romano haberi, quod vi, et efficacia Sacramenti Pœnitentiæ, quod consistit in actu externo hominis, sanguis Christi nostra peccata abluit. Hæc est, sanguis Christi accipiat vim suam ab actu hominis: quæ est horrenda blasphemia. At horrenda potius impudentia mentientis Heshusii, quam ulla Catechismi blasphemia hoc loco reperitur. Id enim solum Catechismus docet, vi Sacramenti, ut divini ejusdem instrumenti, Christi sanguinem ad nos derivari, quæ peccata purgantur: non autem (ut mentitur Heshusius) Christi sanguinem vim suam a Sacramentis accipere, id enim nullus unquam neque scripsit, neque somniavit Catholicorum. Hæc autem sunt verba Catechismi, quæ citantur etiam ab adversario: « Cum nemo salutem nisi per Christum, ejusque passionis beneficium consequi possit, consentaneum, nobisque utilissimum fuit ejusmodi Sacramentum institui, ejus vi, et efficientia Christi sanguis ad nos defluens, peccata post Baptismum admissa eluere. » Quo loco non significat Catechismus, vi et efficientia Sacramenti, Christi sanguinem peccata eluere: sed Christi sanguinem, qui solus peccata nostra eluere potest, vi, et efficientia Sacramenti ad nos defluere. Ex quo non magis sequitur, Christi sanguinem a Sacramento vim eluendi peccata accipere, quam sequatur, aquam vim humectandi a canali accipere, quia per canale descendit: vel certe lucernam lucendi vim mutuari a candelabro, quia per candelabrum defertur ad aulam.

In errore 19, notat ex Gratiano et Longo-

bardo, semel tantum Pœnitentiam agi posse. Sed more suo impostorem agit. Nam Gratianus distinct. 2. et 3. de Pœnitentia, et Longobardus lib. iv, Sentent. distinct. 44. profertur varia Patrum testimonia, quæ in specie contraria esse videntur, cum alia semel tantum Pœnitentiam agi alia sæpius iterari posse concedant: sed iidem auctores Patrum dicta conciliant, ac docent Pœnitentiam solemnem non nisi semel, privatam sæpius concedi solitam. Heshusius autem ut simplicibus imponat, quæ auctores illi pro una parte questionis adducunt, ita citat, ac si ea sententia Catholicorum esset.

In errore 24. Catechismum Romanum, et Tapperum reprehendit, quod asserunt, Contritionem non esse opus Spiritus sancti, sed actum voluntatis, vi liberi arbitrii elicatum. Hic vero audacissimum impostorem agit: ubi enim, quæso, in toto Catechismo, aut in omnibus Tapperi libris invenietur illa negatio, non esse Contritionem opus Spiritus sancti? Dicunt quidem auctor Catechismi et Tapperus Contritionem esse actum voluntatis, seu liberi arbitrii (quod solum Heshusius citat; et verissimum est) sed actum esse solius liberi arbitrii, aut non esse simul Spiritus sancti donum, non dicunt. Et puerilis est illa Heshusii dialectica: Contritio est actus voluntatis, non igitur est opus Spiritus sancti; quasi non possit idem opus a Deo simul, et a nostra voluntate fieri. S. Augustinus lib. de prædest. Sanctorum cap. 3. disserens de actibus credendi, et amandi: « Utrumque, inquit, nostrum est, propter arbitrium voluntatis, et utrumque datum est propter spiritum fidei, et charitatis. »

In errore 58. cuius auctorem Heshusius invenire non potuit, hæc verba habentur: « Decent absolutionem peccatorum non tantum in nomine Jesu Christi debere fieri, sed et B. Mariæ, et omnium sanctorum, et nostrorum etiam operum: unde est hæc communis, et blasphemica plena forma Absolutionis, qua in Monasteriis sunt usi. (Meritum passionis Domini nostri Jesu Christi: et B. Mariæ semper Virginis, et omnium Sanctorum, meritum ordinis, et gravamen Religionis, humilitas Confessionis, contritio cordis, bona opera, quæ fecisti, et facies pro amore Domini nostri Jesu Christi, cedant tibi in remissionem peccatorum in augmentum meriti et gratiæ, et in præmium vite æternæ). »

Hæc ad verbum recitare volui, ut im-

prudencia hæreticorum: et mentiendi libido omnibus innotesceret, nam nec protulit, nec proferre potuit noster Heshusius ullum Catholicum auctorem, qui hæc verba pro forma absolutionis agnosceret. Forma enim vera, qua Catholici omnes utuntur, illa verba sunt: « Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti, Amen »: in qua forma nulla mentio fit B. Virginis Mariæ, aut Sanctorum cæterorum, sed solius Dei, cuius est proprium per se aut per Ministros suos, peccata remittere. Hanc autem esse formam Absolutionis, partim ex Conciliis, Tridentino et Florentino, et omnibus auctoribus, qui de his rebus tractant, partim ex ipsa Ecclesiæ consuetudine, omnes norunt. Porro illa, quæ citat Heshusius, non forma absolutionis, sed pia quedam precatio est, quam adhibere nonnulli solent post Absolutionem a peccatis datam. Neque absurde precamur juvari ad penam, quæ ex peccato relinquatur, remissionem, necnon ad gratiæ incrementum, et vitam æternam consequendam, meritis Christi, Sanctissimæ Deiparæ, omnium beatorum cum Christo regnantium, et nostris etiam propriis operibus ac laboribus, cum omnia suo modo prodesse valeant.

Sed jam de Heshusio satis diximus: neque enim omnia excutere, sed quædam solum exempli causa in medium adducere propositum fuerat.

CAPUT V.

Calumniæ et mendaciæ Joannis Calvini, et Theodori Beza.

Nunc de Calvinii calumniis, et mendaciis, pauca quædam annotanda esse videntur. Primo igitur in iii. lib. Instit. cap. 4. §. 1. ad hunc modum Calvinus loquitur: « Si sunt, Catholici, in externis exercitiis mordicus infixi, ut nihil aliud ex immensis voluminibus colligas, quam Pœnitentiam esse disciplinam, et austeritatem, quæ partim demandat carni, partim castigandis, puniendisque vitis serviat: de interiori mentis renovatione, quæ veram vitæ correctionem secum trahit, mirum silentium. » Hæc ille. Quæ sententia et his repugnat, quæ continuo ab eodem auctore subjiciuntur, et apertum mendacium continet: sic enim ille in conse-

quentibus loquitur: « De contritione quidem et attritione, multus apud eos sermo. » At si de contritione, et attritione multus apud Catholicos sermo est, quo modo de interiori mentis renovatione mirum apud eosdem silentium est? ad Contritionem enim proprie pertinet celebris illa Pœnitentiæ definitio, quam iisdem Catholicis idem Calvinus attribuit. « Anteaquam peccata deslere, et defendenda non committere ». Qui autem ita serio peccata deslet, ut propositum certissimum concipiat animo, nunquam deinceps ad peccata redeundi, is profecto internam illam mentis renovationem acquirit; quæ veram vitæ correctionem secum trahit.

Quod vero paulo infra Calvinus subjicit, Catholicos levi cæremoniarum aspersione totam cordis amaritudinem sanare, nova calumnia est, et ipsius etiam Calvinii testimonio refelli potest, si quidem paulo ante dixerat, Pœnitentiam apud Catholicos nihil esse aliud, nisi disciplinam, et austeritatem, quæ vitis puniendis et castigandis serviat. Quod si apud nos ejusmodi requiritur in pœnitentibus austeritas, et satisfactionis gratia, jejunia, preces, eleemosynæ, peregrinationes, et alia id genus opera carni molesta, et laboriosa, a Sacerdotibus indicuntur: quomodo non mentitur, qui hoc ipsum agnoscit, et tamen scribit, omnem cordis amaritudinem levi cæremoniarum aspersione sanari?

Secundo, ibidem Calvinus Doctores Catholicos singularis ejusdam inscitæ arguere sibi videtur, quod se torqueant, et impediunt tribus quibusdam, alioqui facillimis questionibus, An unius peccati Pœnitentia Deo placeat, ubi in aliis durat obstinatio; An penæ divinitus inflictæ ad Satisfactionem valeant; An sæpius iterari possit pro mortalibus peccatis Pœnitentia.

Sed ego nullum hactenus legi, qui his questionibus impeditus teneretur; omnes enim continuo respondent, non placere Deo Pœnitentiam unius peccati, nec veram Pœnitentiam esse, ubi in aliis durat obstinatio; et pro certo axiomate habent verbum illud Augustini, seu quicumque fuerit auctor in libro de vera, et falsa Pœnitentia cap. 9: « Quædam impietas infidelitatis est, ab illo qui justus, et justitia est, dimidiam sperare veniam »; nec minus consentiunt omnes flagella a Deo immissa, ad Satisfactionem valere: idque contra Hæreticos negantes defendunt, ut videre est in Concilio Tridentino sess. 14. can. 13; nemo denique Catholicorum est, qui dubitet

Pœnitentiam privatam (nam de solemnii alia ratio est) toties iterari posse, quoties quis in peccatum lapsus fuerit.

Tertio, ibidem Calvinus impudente mentitur, cum ait: « Turpiter, et impie definiunt, nonnisi de venialibus peccatis quotidie agi Pœnitentiam. » Qui enim, quæso, hoc definiunt? cur nullus citatur hujus decreti auctor? Scribunt quidem Catholici, venialia peccata quotidiana esse, et idcirco quotidianam quoque de eis Pœnitentiam esse agendam: neque solum recentiores, sed etiam S. Augustinus id verbis apertissimis docet in lib. t. homiliarum, homil. postrema cap. 8. at non posse, et interdum etiam oportere de mortalibus peccatis toto vitæ tempore Pœnitentiam agi, nemo Catholicus definit.

Et contra potius extant multi veteres canones, qui Pœnitentiam perpetuam pro certis criminibus imperant; et laudantur apud nos ii vehementer, qui ad expianda adolescentiæ suæ peccata, vel in eremo, vel monasteriis toto vitæ suæ tempore durissimum vitæ genus complexi Pœnitentiam agunt.

Quarto, idem Calvinus in eodem capite §. 2. scribit, exigere Catholicos a Pœnitentiis Contritionem adeo justam et perfectam, ut in trutina appendatur cum fiducia veniæ, et §. 3. id ipsum planius explicans scribit Catholicos velle, ut ea Contritio meritum sit remissionis peccatorum, cum tamen eam nemo habere possit: « Multum, inquit, interest, doceasne emereri remissionem peccatorum justam, et plena Contritione, qua nunquam defungi possit peccator; an eum instituas ad esuriendam, et sitiendam Dei misericordiam etc. » Sed Catholici non docent Contritione nos emereri remissionem peccatorum, ac per hoc nec illud docent, debere in trutina appendi eum fiducia veniæ doloris acerbiter: audiunt enim Catholici omnes Synodum Tridentinam disertis verbis concionantem, nihil eorum quæ justificationem præcedunt, mereri gratiam justificationis, et ideo gratis per Christum homines justificari, sess. 6. cap. 8. Itaque Contritionem dispositionem esse volunt Catholici, non meritum remissionis peccatorum.

Quod etiam Calvinus obiter dicit, nunquam posse hominem defungi justam, ac plena Contritione; et n. minem esse qui ex doctrina Catholica de Contritione, vel non sit ad desperationem adactus, vel simulationem doloris Deo pro vero dolore non opposuerit; merè calumnia sunt. Nam etiamsi fidei

certitudine sciri non posse Catholici doceant, perfectamque contritionem habuerimus, au imperfectam: tamen perfectam haberi posse, et a plurimis reipsa haberi docemus; neque ullum novimus qui ex hac doctrina ad separationem adactus sit, aut simulatum Deo dolorem pro vero dolore obtulerit. Sed frustra contendimus, cum adversarius sola sua affirmatione contentus, nullos testes adhibeat.

Quinto, in eodem cap. §. 16. 17. et 18. calumniatur doctrinam Catholicorum de enumeratione peccatorum in Confessione facienda: ac tandem addit, rem impossibilem ab illis præcipi: « Dicam, inquit, in summa, qualis lex illa fuerit. Simpliciter est impossibile. » Sed calumniam hæc esse nemo negabit, qui libros Catholicorum, aut certe Concilium ipsum Tridentinum, sess. 14. cap. 5. legere voluerit. Neque enim omnia omnino peccata enumerare oportere lex nostra jubet, sed ea solum, quæ post diligentiam in examine positam menti occurrerint: diligentiam autem morelem intelligimus, qualem in negotiis gravioribus adhibere solemus.

Quid, quod hoc idem eodem in loco ipse idem Calvinus docet? nam Deo peccata confitenda esse dicit non solum generatim, sed etiam singula: « Quid, inquit, ergone confitenda non sunt singula delicta? ergo nulla confessio Deo accepta, nisi duobus istis verbis conclusa, Peccator sum? imo vero danda potius opera, ut quantum in nobis est, totum cor effundamus coram Deo, nec modo nos peccatores esse, sed quanta sit, et quam varia peccatorum labe, tota cogitatione recognoscamus non modo nos immundos, sed qualis, et quanta, quamque in multis partibus nostra immundities; non modo nos debitores sed quantis debitis gravati, et quot nominibus obstricti; non modo vulneratos, sed etiam quam multis, et lethalibus plagis saucii simus. » Ac ne quis ei objiceret, id omnino fieri non posse, ut singula peccata Deo confiteamur, adjungit: « Hac tamen recognitione, cum se totum peccator coram Deo effuderit, serio ac sincere cogitet plura adhuc restare, ac profundiores esse malorum suorum recessus, quam quos penitus excutere possit: atque adeo exclamet cum Davide: Errores quis intelligit? ab oculis meis munda me Domine. » Hæc ille. Sicut igitur ipse non existimat legem esse impossibilem, qua jubemur singula peccata Deo confiteri; quia non tenemur id facere, nisi quantum in nobis est: ita non debet legem impossibilem

judicare, qua jubemur singula peccata sacerdotibus confiteri; quia non tenemur id facere nisi quantum recordari possumus; et de reliquis cum Propheta supplicare debemus, ac dicere: « Delicta quis intelligit? ab oculis munda me Domine. »

Sexto, idem Calvinus in eodem cap. §. 25. rursus mentitur, nos docere, veniam peccatorum meritis acquiri: « In hæc summam, inquit, recidunt omnia: nos quidem a Dei clementia delictorum veniam impetrare, sed intercedente merito operum. » Et infra §. 26. « Verum, inquit: qua sunt perversitate, et peccatorum remissionem, et reconciliationem fieri semel dicunt, cum in gratiam Dei per Christum in Baptismo precipimur: Post Baptismum resurgendum esse per satisfactionem. » Quid facias huic calumnianti, qui de dedita opera sententiam Catholicorum perperam exponit, ut odiosam reddat? quod enim Catholici dicunt satisfaciendum esse pro peccatis temporalibus, quæ post reconciliationem cum Deo, et culpe ac pœnæ æternæ gratuitam remissionem, aliquando restant, id ipse trahit ad meritum reconciliationis. Tantum autem abest, ut Catholici sentiant, reconciliationem acquiri meritis satisfactionum, ut etiam doceant neminem posse Deo satisfacere, nisi reconciliatum. Ac ut intelligas, lector, Calvinum non ignorantia, sed malitia peccare, legas §. 29. et 30. ejusdem capituli: ibi enim fateretur, Catholicos non referre Satisfactionem ad reconciliationem, sive, quod est idem, ad culpæ remissionem, sed solum ad expiandam pœnam, eamque temporalem: « Fingunt, inquit, §. 29. sibi distinctionem culpæ et pœnæ: culpam remitti fatentur Dei misericordia, sed culpa remissa pœnam restare, quam persolvi Dei justitia postulat. » Et §. 30. « Scio, inquit, subtilius adhuc ipsos clabi, dum inter æternam pœnam, et temporales distinguunt. »

Septimo idem Calvinus lib. IV. Institut. cap. 19. §. 16. cum docuisset Catholicos multum laborare, et sudare, ut Sacramentum in Penitentia invenire possint, indicat eis in Absolutione Sacerdotis multo speciosius et facilius Sacramentum constitui potuisse, quam in actione penitentis: et miratur cæcitatem Scholasticorum, qui hoc non advertunt: « Sane, inquit, hallucinati sunt plusquam pueriliter, et cæci in sole fuerunt, qui cum multa difficultate estuarent, rem planam adeo, et cuius obviam non perspexerunt. » Hæc ille: qui quidem impudentius mentiri

non poterat, nisi forte nullum scholasticum legerit. Nam ex scholasticis Scotus, Ockam et Gabr. in 4. sentent. dist. 14. Sacramentum Penitentia in sola Absolutione constituunt: ceteri omnes actus penitentis, Confessionem, Contritionem, et Satisfactionem, partem Sacramenti hujus esse volunt, sed non absque Absolutione, quam Sacramenti formam, ac per hoc primariam Sacramenti partem esse docent. Itaque quod nulli in mentem venisse Calvinus fingit, omnibus in mentem venit: et ipse plane hallucinatus est plusquam pueriliter, et cæcus in sole fuit, si libros scholasticorum legit, et rem planam adeo, et cuius obviam non perspexit.

Octavo, idem Calvinus in Antidoto articulorum Parisiensium, art. 3. introducit Catholicos ita loquentes: « Quantum vero pertinet ad Confessionem, notandum est quod materia sit de jure divino, forma autem de jure positivo. » Et paulo infra dicit, formam superinductam ab Innocentio Pontifice, qui statuit confitendum esse proprio Sacerdoti. Denique fingit sententiam esse Lutheranorum, et Catholicis contrariam: Nos reconciliari gratis per satisfactionem Christi. Sed hæc meræ sunt imposturæ: nam neque ullus Catholicus docuit formam Confessionis esse de jure positivo: neque formam Theologi vocant, confiteri proprio Sacerdoti, cum forma sit, omnium consensus, verbum Absolutionis: neque Innocentius instituit confitendum esse proprio Sacerdoti, sed explicuit, jure divino non convenire potestatem Sacramenti hujus administrandi, nisi iis, qui jurisdictionem in alios habent, quales sunt proprii Sacerdotes. Sententia autem illa: Nos reconciliari gratis per satisfactionem Christi non modo nobis contraria non est, neque absurda Catholicis ullis videtur, ut Calvino fingere placuit, sed anathema dicimus iis, qui illam negare voluerit: neque Calvinistæ proferent unquam testimonia Doctorum Catholicorum, qui edicant, quæ nobis Calvinus imposuit.

Similia mendacia habet etiam Theodorus Beza in sua Confessione, cap. 7. art. 11. ubi de Penitentia Papistarum disserit. Primo affirmat Catholicos non tam esse medicos, quam carnifices crudelissimos animarum, quod in omnibus adultis requirant, ut necessaria ad salutem, Contritionem, Confessionem, et Satisfactionem, sed aut reipsa si potest quis ea præstare, aut certe in voto, ac desiderio. Quæ autem crudelitas est, exigere

desiderium confitendi, et muletam impostam adimplendi.

Secundo affirmat exigi a nobis, ut perfecte tria illa præstentur: quod esse videtur promptum iter ad desperationem. At non exigimus perfecte, nisi quatenus viros humane a Deo adjuvata se extendunt; neque enim requirimus confessionem, nisi eorum peccatorum, quæ memoria tenentur, neque muletam imponimus, nisi quam unusquisque facile ferre possit. Itaque in tam prono itinere ad desperationem nullum videmus unquam desperasse.

Tertio, affirmat in his tribus non ponere remissionem peccatorum, insigni cum Christi contumelia. At quæ contumelia Christo esse potest, si dicamus, meritum passionis ejus veram esse, atque unicam peccatorum medicinam, eamque applicari per verbum Absolutionis iis, qui per Contritionem et Confessionem, ac satisfaciendi propositum ad eam medicinam recipiendam rite præparantur? Vel si hæc contumelia est, cur non erit etiam contumelia, si quis dixerit, Baptismum aquæ lavacrum esse regenerationis? vel, in eo lavacro positam esse remissionem peccatorum, quod per id lavacrum applicetur nobis Christi meritum, quæ peccata donantur?

Quarto, affirmat doctrinam Catholicorum de Contritione, blasphemam esse, quod eam partem esse velimus Satisfactionis pro nostris peccatis coram Deo, atque ita transferamus ad homines, quod unius Christi proprium est. At non hoc docent Catholici, neque enim proprie satisfieri posse credunt pro culpis in Deum admissis, quasi Contritio justum pretium sit, qua offensionis, atque iræ divinæ satisfiat: solum enim justificatos, atque amicos Dei per Christi meritum factos, docent, pro temporalibus pœnis posse ac debere satisfacere. Sed adversarii nostri non laborant ut Catholicam doctrinam intelligant, sed id solum quaerunt, ut quovis modo eam reprehendant, ac in invidiam vocent. Sed de his hæc tenent.

CAPUT VI.

Calumniæ et mendaciæ Martini Kemniti.

Nunc tandem ad calumnias, et mendacia Kemniti veniamus. Primum, ut se, ac suos